

Nr 33

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99); given Stockholms slott den 30 december 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att maximibeloppen för familjepening enligt 6 § familjebidragsförordningen med hänsyn till allmän standardhöjning under de senaste åren skall höjas med omkring tio procent. Bidragen, som nu utgår med sex kronor, tre kronor 60 öre och två kronor 40 öre, föreslås skola höjas till sex kronor 60 öre, tre kronor 95 öre och två kronor 65 öre. Begravningsbidragen föreslås skola höjas till 600 kronor för hustru (nu 500 kronor) och 300 kronor för barn eller adoptivbarn (nu 250 kronor). Det föreslås att begravningsbidrag skall kunna utgå även till värnpliktig, som icke uppbär familjepening för familjemedlem eller åtnjuter näringsbidrag. Bestämmelserna om statsbidrag för sådana kostnader, som icke till fullo ersättes av statsmedel, föreslås skola förenklas. Sådana statsbidrag utgår för närvarande med olika procentsatser, 95, 90 och 80 procent. I propositionen föreslås att dessa statsbidrag skall utgå efter en enhetlig procentsats om 88 procent. Bestämmelserna om familjebidragsnämnds organisation och arbetsformer har i propositionen anpassats till bestämmelserna i kommunallagen. I övrigt föreslås bland annat en klarare utformning av stadgandet om behörighet att fullfölja talan mot beslut rörande familjebidrag.

Förslag

till

Förordning om ändring i familjebidragsförordningen
den 29 mars 1946 (nr 99)

Härigenom förordnas att 6, 19, 21, 23—26, 29, 35 och 39 §§ familjebidragsförordningen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

6 §.

Familjepenning utgår — — —
för dag: Kronor

- 1) För hustru — — — 16 år 6:—
2) För annan — — — under 1) 3: 60
3) För annan — — — under 1) 2: 40

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepenning för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 6 kronor för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

Familjepenning utgår — — —
för dag: Kronor

- 1) För hustru — — — 16 år 6: 60
2) För annan — — — under 1) 3: 95
3) För annan — — — under 1) 2: 65

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepenning för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 6 kronor 60 öre för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

19 §.

Har familjemedlem, som avses i 3 § a), avlidit och ägde den värnpliktige vid tiden för dödsfallet uppbära familjepenning för familjemedlemmen eller åtnjöt den värnpliktige vid nämnda tidpunkt näringsbidrag som i 14 § sägs, skall begravningsbidrag tillerkännas den värnpliktige. *Sådant bidrag utgår med femhundra kronor för hustru och med tvåhundra femtio kronor för barn eller adoptivbarn.*

Har familjemedlem, som avses i 3 § a), avlidit och ägde den värnpliktige vid tiden för dödsfallet uppbära familjepenning för familjemedlemmen eller åtnjöt den värnpliktige vid nämnda tidpunkt näringsbidrag som i 14 § sägs, skall begravningsbidrag tillerkännas den värnpliktige. *Begravningsbidrag må utgå jämväl till annan värnpliktig, som kan anses vara i behov av sådant bidrag. Begravningsbidrag utgår med sex-*

Senaste lydelse, av 6 § se SFS 1958:440 samt av 19 och 39 §§ se SFS 1951:117.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

hundra kronor för hustru och med
trehundra kronor för barn eller
adoptivbarn.

21 §.

1 mom. När skäl — — — — — ock indragas.

2 mom. Skyldighet, som — — — — — bör avbrytas.

3 mom. Om vad som förstås med
lämpligt arbete gäller vad därom
stadgas i förordningen den 15 juni
1934 (nr 264) om erkända arbets-
löshetskassor.

3 mom. Om vad som förstås med
lämpligt arbete gäller vad därom
stadgas i förordningen den 14 de-
cember 1956 (nr 629) om erkända
arbetslöshetskassor.

23 §.

Kommun skall antingen inrätta
särskild familjebidragsnämnd eller
ock uppdraga åt *annan kommunal
myndighet* att vara familjebidrags-
nämnd.

Kommun skall antingen inrätta
särskild familjebidragsnämnd eller
ock uppdraga åt *annat kommunalt
organ* att vara familjebidrags-
nämnd.

24 §.

1 mom. Särskild familjebidrags-
nämnd utses av dem, som i allmän-
het utöva kommunens beslutande-
rätt, samt består av tre eller fem
ledamöter. Jämte ledamöterna utses
suppleanter till lika antal. Där-
vid bestämmes tillika, i vilken ord-
ning suppleanterna skola inkallas.
Vid val av ledamöter och supplean-
ter skall tillses, att erfarenhet på den
sociala behovsprövningens område
blir företrädd inom nämnden. Där-
jämte skall beaktas stadgandet i 26
§ 1 mom. andra punkten.

Ledamöter och suppleanter i sär-
skild familjebidragsnämnd väljas
av kommunens fullmäktige till det
antal fullmäktige bestämma. Antalet
ledamöter må dock icke vara under
fem.

2 mom. Uppdraget att vara leda-
mot av familjebidragsnämnden gäl-
ler för fyra år. Avgår ledamot under
den för honom bestämda tjänst-

Valet skall vara proportionellt,
därest det begäres av minst så
många väljande, som motsvara det
tal, vilket erhålles, om samtliga väl-
jandes antal delas med det antal
personer valet avser, ökat med 1.
Om förfarandet vid sådant propor-
tionellt val är särskilt stadgat. Sker
ej val av suppleanter proportionellt,
skall tillika bestämmas den ordning,
i vilken suppleanterna skola inkallas
till tjänstgöring.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

göringstiden, anställes fyllnadsval; och skall den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

25 §.

1 mom. Ledamot eller suppleant i särskild familjebidragsnämnd må ej vara:

a) den, som icke uppnått tjugutre års ålder;

b) den, som icke råder över sig och sitt gods.

2 mom. Ledamot eller suppleant i särskild familjebidragsnämnd må kunna avsäga sig uppdraget:

a) om han icke är boende inom kommunen;

b) om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;

c) om han efter fyra års tjänstgöring såsom ledamot i nämnden är i tur att därifrån avgå;

d) om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av den väljande myndigheten godkännes.

I fråga om familjebidragsnämnd i annan kommun än Stockholm skall utöver bestämmelserna i 24 § vad i 32—42 §§ kommunallagen är stadgat rörande kommunens styrelse även som i 45 § andra och tredje styckena samma lag i fråga om där avsedd nämnd äga motsvarande tillämpning, dock att det ej är erforderligt att protokollet upptager annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

26 §.

1 mom. Särskild familjebidragsnämnd utser inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Endera av ordföranden eller vice ordföranden skall vara icke krigstjänstskyldig person. Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att bevista sammanträde, utses ordförande för tillfället.

2 mom. Består nämnden av fem ledamöter, må ärende ej av nämnden företagas till avgörande, där ej minst tre ledamöter eller suppleanter äro

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

tillstädes samt, för det fall att de närvarande äro allenast tre, dessa tillika äro om beslutet ense. Består nämnden av tre ledamöter, må ärendet icke företagas till avgörande, med mindre samtliga ledamöter eller suppleanter äro tillstädes. Vid val inom nämnden så ock vid tillsättande av tjänstebefattning sker omröstning med slutna sedlar, där så begäres, och skilje lotten mellan dem, som erhållit lika antal röster. I övrigt verkställs omröstning öppet, och blive den mening gällande, varom de flesta röstande sig förena. Äro vid öppen omröstning rösterna på vardera sidan lika många, gälle den mening, som biträdes av ordföranden.

Vid nämndens sammanträde skall föras protokoll, vars riktighet granskas senast vid nästa ordinarie sammanträde. Nämnden äger att, där sådant av behovet påkallas, uppdraga åt en eller flera av sina ledamöter eller suppleanter, som närvarit vid sammanträdet, att verkställa denna granskning.

3 mom. Nämnden skall på lämpligt sätt tillkännagiva, varest och på vilka tider till nämnden ställda ansökningar eller andra handlingar mottagas.

Beträffande familjebidragsnämnd i Stockholm skola, utöver vad i 24 § är stadgat, bestämmelserna i 51 § kommunallagen för Stockholm äga tillämpning, varjämte skall gälla vad stadsfullmäktige med tillämpning av stadgandena i sagda lag föreskriva. Protokoll som föres vid familjebidragsnämndens sammanträde behö-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ver dock ej upptaga annat än förteckning å närvarande ledamöter och beslutet i varje ärende.

29 §.

Kommun, som enligt 27 § utgivit familjebidrag, äger av staten erhålla gottgörelse, för familjepenning avseende familjemedlem, som i 3 § a) sägs, ävensom för begravningsbidrag med hela utgivna beloppet, för näringsbidrag jämlikt 14 § med nittiofem procent av bidraget, för bostadsbidrag med nittio procent av bidraget samt för familjepenning i annat fall än ovan sagts, näringsbidrag jämlikt 15 § och sjukbidrag med åttio procent av utgivet belopp; dock att vad Stockholms stad på grund av stadgandet i 27 § utgivit till värnpliktig, bosatt utom riket, skall i sin helhet återgäldas av staten. För hemortslönens hela belopp utgår gottgörelse av staten.

Kommun, som enligt 27 § utgivit familjebidrag, äger av staten erhålla gottgörelse, för familjepenning avseende familjemedlem, som i 3 § a) sägs, ävensom för begravningsbidrag med hela utgivna beloppet samt för familjepenning i annat fall än ovan sagts, för bostadsbidrag, näringsbidrag och sjukbidrag med åttioåtta procent av utgivet belopp; dock att vad Stockholms stad på grund av stadgandet i 27 § utgivit till värnpliktig, bosatt utom riket, skall i sin helhet återgäldas av staten. För hemortslönens hela belopp utgår gottgörelse av staten.

Då särskilda — — — — — stycket sägs.

Har familjebidrag på grund av felaktigt förfarande från militär myndighet rörande åtgärd, som jämlikt meddelade föreskrifter ålegat militärmyndigheten, utgått med för högt belopp eller för längre tid än som rätteligen skolat ske och hade familjebidragsnämnden icke skäligen bort inse, att sådan felaktighet förekommit, äger kommun, som utgivit ersättningen, på villkor som Konungen äger fastställa efter ansökan hos tillsynsmyndigheten av statsmedel erhålla åter det för mycket utgivna beloppet.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

35 §.

Behörighet att fullfölja talan mot beslut i ärende, som avses i denna förordning, tillkommer värnpliktig, vars rätt beslutet rör, samt, i fråga om familjebidrag, jämväl familjemedlem, som av den värnpliktige angivits såsom betalningsmottagare för bidraget, ävensom, därest annan än den värnpliktige gjort ansökning om bidrag, sökanden.

Talan mot beslut i ärende, som avses i denna förordning, må fullföljas av värnpliktig, vars rätt beslutet rör, samt i fråga om familjebidrag jämväl av den, för vilken familjebidrag kan utgå. För barn må barnavårdsman fullfölja talan.

Talan mot — — — — — beslutet rör.

39 §.

Sådant medgivande — — — — — tillsynsmyndigheten återkallas.

Har familjebidragsnämnd icke funnit skäl att hos tillsynsmyndigheten göra ansökan om medgivande, som avses i 3 § andra stycket, äger den värnpliktige ävensom sådan anhörig eller husföreståndarinna som där sägs göra ansökan direkt hos tillsynsmyndigheten. I övriga i första stycket avsedda fall tillkommer sådan rätt den värnpliktige samt familjemedlem, som av den värnpliktige angivits såsom betalningsmottagare för bidraget, ävensom, därest annan än den värnpliktige hos familjebidragsnämnd gjort ansökan om bidrag, sökanden.

Har familjebidragsnämnd icke funnit skäl att hos tillsynsmyndigheten göra ansökan om medgivande, som avses i 3 § andra stycket, äger den värnpliktige ävensom sådan anhörig eller husföreståndarinna som där sägs göra ansökan direkt hos tillsynsmyndigheten. I övriga i första stycket avsedda fall tillkommer sådan rätt den värnpliktige samt den, för vilken familjebidrag kan utgå. För barn må barnavårdsman göra sådan ansökan.

Tillsynsmyndigheten äger medgiva familjebidragsnämnd befrielse från skyldighet att inhämta medgivande enligt första stycket.

Har kommun tillsatt särskild familjebidragsnämnd enligt äldre bestämmelser skall val av sådan nämnd enligt de nya bestämmelserna i annan kommun än Stockholm första gången äga rum under år 1963. Tjänstgöringstiden för enligt äldre bestämmelser valda ledamöter och suppleanter i särskild familjebidragsnämnd skall i Stockholm upphöra med utgången av år 1960 och i annan kommun med utgången av år 1963.

I fråga om kommuns rätt att erhålla gottgörelse av statsmedel för familjebidrag, som utgått för tiden före den 1 juli 1960, skola bestämmelserna i 29 § första stycket äldre lydelsen äga tillämpning.

---

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet in-
för Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stock-
holms slott den 30 december 1959.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för finans- och inrikesdepartementen fråga om *ändring i familjebidragsförordningen* och anför därvid följande.

*1954 års värnpliktsavlöningsutredning*¹ har den 30 december 1958 framlagt förslag till ny familjebidragsförordning.

Över förslaget har efter remiss följande myndigheter och sammanslutningar yttrat sig, nämligen *överbefälhavaren*, efter försvarsgrenschefernas hörande, *försvarets civilförvaltning, försvarets socialbyrå, försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statskontoret, kammarrätten, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige, statstjänstemännens riksförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges lantbruksförbund, riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges förenade studentkårer, folkpartiets ungdomsförbund, högerns ungdomsförbund och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund.*

I det följande redogör jag kortfattat för dels gällande familjebidragssystem, dels utredningens förslag och däröver avgivna yttranden.

Nuvarande familjebidragssystem

Gällande bestämmelser återfinnes i familjebidragsförordningen och familjebidragskungörelsen, båda givna den 29 mars 1946, med däri sedermera vidtagna ändringar.

Familjebidrag kan utgå på närmare angivna villkor för familjemedlemmar — hustru, barn, föräldrar och husföreståndarinna — samt undantagsvis för annan anhörig. Bidragsformerna är familjepenny, bostads-

---

¹ T.f. expeditionschefen G. Söderberg, ordförande, numera byråchefen U. S. Rosenblad samt ledamöterna av riksdagens första kammare, numera talmannen G. V. Sundelin och E. B. Holmqvist.

bidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag. Bidrag utgår i princip efter behovsprövning. När det gäller familjepeningen bestäms i familjebidragsförordningen maximibelopp för olika kategorier av familjemedlemmar. Familjepeningen utgör för närvarande för hustru och fränksild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustru, med vilken han sammanlever, är arbetsförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmanvarande familjemedlem under 16 år, sex kronor för dag, för annan familjemedlem över 16 år tre kronor 60 öre för dag samt för annan familjemedlem under 16 år två kronor 40 öre för dag. Bostadsbidrag utgår i första hand för bestridande av kostnader för bostad, där värnpliktig sammanbor med familjemedlem. Det utgår högst med belopp svarande mot de faktiska kostnaderna. Näringsbidrag kan utgå *dels* för upprätthållande av näring eller rörelse, som drives av den värnpliktige, eller för upprätthållande av näring eller rörelse, som innehaves av den värnpliktiges hustru och i vilken den värnpliktige är anställd, *dels ock* för att möjliggöra återupptagande av näring eller rörelse, som under värnpliktigs militärtjänstgöring måst nedläggas. Bidragen utgör för närvarande i det förra fallet högst 22 kronor 50 öre för dag och i det senare fallet högst 225 kronor för månad. Näringsbidrag för upprätthållande av rörelse utesluter familjepening och bostadsbidrag, medan näringsbidrag för nedlagd rörelse kan utgå vid sidan av dessa bidrag. Sjukbidrag och begravningsbidrag är avsedda att täcka de särskilda behov, som uppkommer med anledning av familjemedlems sjukdom eller fränfalle. Sjukbidrag utgår högst med belopp svarande mot de verkliga kostnaderna, medan begravningsbidrag utgör 500 kronor för hustru och 250 kronor för barn och adoptivbarn. Begravningsbidrag utgår för hustru, med vilken den värnpliktige sammanlever, samt för barn och adoptivbarn under sexton år, som står under hans vård, medan sjukbidrag kan utgå även till annan familjemedlem. Familjebidragen är beskattningsbara.

Vid behovsprövningen av familjepening och bostadsbidrag för hustru, med vilken den värnpliktige sammanlever, samt för hans barn och adoptivbarn under 16 år som står under hans vårdnad skall s.k. normerad behovsprövning tillämpas. Bestämmelserna härom, som är meddelade i 14 § familjebidragskungörelsen, innebär i huvudsak följande. Den värnpliktiges under militärtjänstgöringen från civil anställning behållna inkomst skall, i den mån den överstiger en fjärdedel av den normala inkomsten, avdragas från familjebidraget. Har den värnpliktiges hustru arbetsinkomst, som uppgår till eller överstiger 800 kronor för månad, utgör en fjärdedel av inkomsten avdragsfritt belopp, medan överskjutande del skall med hälften avdragas familjebidraget. Har hustrun lägre arbetsinkomst än 800 kronor för månad är det avdragsfria beloppet 200 kronor för månad. Återstoden föranleder med halva sitt belopp avdrag å familjebidraget. Minderårigt barns liksom vissa andra inkomster kan även påverka familjebidraget.

Familjebidrag utgår i princip för den värnpliktiges tjänstgöringstid. I vissa fall kan emellertid bidrag beviljas även för tid efter tjänstgöringens upphörande — s. k. förlängt familjebidrag. Därest särskilda skäl och föreliggande behov därtill föranleder, kan t. ex. sålunda familjepenning utgå för högst tjugo dagar efter tjänstgöringens slut — i fråga om värnpliktig, som tjänstgjort jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen, dock allenast därest tjänstgöringen upphört tidigare än som vid tjänstgöringens början kunde förutsättas. Bostadsbidrag kan i vissa fall och om särskilda skäl föreligger utgå för högst trettio dagar utöver tjänstgöringstiden.

Familjebidragsärendena handlägges i kommunerna av familjebidragsnämnder. Kommun har att antingen inrätta särskild familjebidragsnämnd eller också uppdraga åt annan kommunal myndighet att vara familjebidragsnämnd. För tillsyn av familjebidragsförfattningarnas tillämpning m.m. finnes en särskild tillsynsmyndighet, försvarets socialbyrå. I vissa fall erfordras denna myndighets medgivande för att familjebidrag skall kunna beviljas av familjebidragsnämnd. Medgivande erfordras sålunda alltid t. ex. för att familjebidrag skall få utgå för annan anhörig än i familjebidragsförordningen angivna familjemedlemmar och för att bostadsbidrag skall kunna beviljas för mer än en bostad. Vidare erfordras då det gäller värnpliktig under första tjänstgöring medgivande t. ex. för att bostadsbidrag skall kunna utgå till värnpliktig, som ej sammanbor med person, som är familjemedlem enligt förordningen, för att näringsbidrag skall kunna utgå för upprätthållande av rörelse och för att näringsbidrag skall kunna utgå för under tjänstgöringen nedlagd rörelse. Den direkta tillsynen över familjebidragsnämndernas verksamhet utövas av länsstyrelserna, vilka även, bland annat, har att pröva ansökningar från familjebidragsnämnder om statsbidrag och förskott, verkställa utbetalningar därav, pröva besvär över familjebidragsnämnds beslut samt utöva medelskontroll och verkställa fortlöpande revision av familjebidragsnämndernas verksamhet. Över länsstyrelses beslut rörande tillämpningen av förordningen må besvär anföras hos kammarrätten.

Familjebidragen utbetalas av kommunerna, i regel den kommun där den värnpliktige är bosatt. Kommunernas utgifter för familjebidrag täckes till största delen av statsbidrag. Staten ersätter sålunda helt familjepenning till hustru, med vilken den värnpliktige sammanbor, samt till barn och adoptivbarn under 16 år, som står under hans vårdnad, ävensom begravningsbidrag. Familjepenning i övrigt, näringsbidrag för nedlagd rörelse och sjukbidrag ersättes med 80 %. Bostadsbidrag gottgöres med 90 % och näringsbidrag för upprätthållande av rörelse med 95 %.

Gällande familjebidragsförordning innehåller förutom bestämmelser om familjebidrag i egentlig mening även föreskrifter om s. k. hemortslön till värnpliktiga. Hemortslön utbetalas kontant såsom befälslön och långtidslön. Befälslönen avses utgöra en kompensation för det ansvarsfullare och

mera kvalificerade arbete, som följer med högre tjänsteställning, och långtidslönen, som tillskapades under den senaste beredskapstiden, är närmast avsedd att utgöra ersättning för den längre tjänstgöring, som ålägges vissa värnpliktiga. Bestämmelserna om hemortslön skall träda i kraft å tidpunkt, varom framdeles förordnas. Sådant förordnande har icke meddelats.

Utredningens förslag

Till en början må erinras om att värnpliktsavlöningsutredningen enligt sina direktiv haft att pröva frågan om familjebidragssystemet under krig, varvid möjligheterna till samordning mellan familjebidragsformerna och hjälpåtgärder genom civiltjänstens och den allmänna socialtjänstens försorg även borde undersökas. Enligt direktiven skulle utredningen vidare verkställa allmän översyn av de nuvarande familjebidragsbestämmelserna med hänsyn till deras ändamålsenlighet under fred och beredskapstillstånd. Bland frågor som utredningen därvid särskilt borde uppmärksamma nämndes lämpligheten av den normerade behovsprövningen och frågan om förlängt familjebidrag.

Utredningen framlägger förslag till bestämmelser, vilka enligt utredningen i princip är avsedda att tillämpas såväl i fred som under beredskaps- och krigstillstånd. Vissa särbestämmelser för krigs- och beredskapstillstånd anses dock vara erforderliga. Utredningen anmäler sin avsikt att framdeles avge förslag härutinnan.

Utredningen förutsätter, att samtliga nu existerande familjebidragsformer bibehållas. Likaså förutsätter utredningen, att nuvarande bestämmelser angående familjebidragsberättigade familjemedlemmar m. m. skall bibehållas oförändrade.

Familjepenning och bostadsbidrag föreslås skola utgå utan behovsprövning för den trängre familjekretsen, d. v. s. för den värnpliktiges barn och adoptivbarn under 16 år som står under hans vårdnad och för hustru med vilken han sammanlever och som sammanbor med nu nämnt barn. I övrigt förutsättes familjepenning och bostadsbidrag alltjämt skola utgå efter behovsprövning.

Som motivering för sitt ställningstagande anför utredningen bland annat följande.

»I tidigare diskussioner angående familjebidragssystemets utformning har man skilt på å ena sidan en understödsprincip, enligt vilken bidrag utgår i mån av behov, och å andra sidan en löneprincip, enligt vilken bidragen betraktas som vederlag för det för staten nödvändiga och betydelsefulla arbete, som den värnpliktige utför, och därför utgår utan prövning av behovet. — — — Ehuru statsfinansiella skäl talar för att man i fråga om familjebidrag åt de värnpliktiga tillämpar understödsprincipen, har utredningen funnit löneprincipen ur psykologisk synpunkt så värdefull, att den i den utsträckning, som är statsekonomiskt försvarbar, bör på understödsprincipens bekostnad få en plats i vårt familjebidragssystem. Enligt

utredningens mening bör detta i princip tillgå så, att staten — liksom den utan behovsprövning under tjänstgöring tillhandahåller den värnpliktige mat, kläder, husrum och sjukvård samt därutöver ett kontant bidrag, avsett att tillgodose rimliga behov av förströelse, personlig hygien m. m. — i de fall den värnpliktige har familj att försörja, utan att pröva behovet, ger den värnpliktige ett familjebidrag så tilltaget, att det i ungefär motsvarande mån täcker familjens levnadsomkostnader under tiden för den värnpliktiges tjänstgöring. Utredningen har funnit en dylik eftergift åt löneprincipen även såtillvida ändamålsenlig, att den medger en betydande förenkling av familjebidragssystemet. Vad nyss sagts om den värnpliktiges familj gäller familjen i trängre mening — i första hand med den värnpliktige sammanboende hustru, som icke är självförsörjande, samt barn och adoptivbarn under 16 år. Men även andra den värnpliktiges anhöriga kan för sin försörjning vara mer eller mindre beroende av den värnpliktige och i dylika fall bör möjlighet finnas för den värnpliktige att efter behovsprövning erhålla familjebidrag för att under tjänstgöringstiden kunna fullfölja sina försörjningsåtaganden».

Ett genomförande av utredningens förslag i denna del kan medföra, att vissa värnpliktiga under militärtjänst kan erhålla sammanlagt högre inkomst än eljest. Härom anför utredningen.

»Utredningen har övervägt huruvida man i familjebidragsbestämmelserna borde söka införa regler, som förhindrar en sådan förbättring, måhända begränsade till att gälla anställningshavare hos staten. En utväg, som utredningen prövat, innebär att medgiva arbetsgivare, som låter värnpliktig behålla lön under värnpliktstjänstgöringen, rätt att få till sig utbetalat så stor del av familjebidraget, som motsvarar den behållna lönen. Utredningen har emellertid funnit, att regler i förevarande hänseende icke kan åstadkommas utan att den förenkling utredningen eftersträvat tillspilloges. Enligt utredningens mening är det påvisade förhållandet en ofrånkomlig följd av löneprincipens tillämpning och måste, om man överhuvudtaget vill åstadkomma en mera väsentlig förenkling av systemet, godtagas. För att det föreslagna systemet invändningsfritt skall kunna accepteras, förutsättes emellertid, att de förbättringar utredningens förslag medför för de värnpliktiga vinner beaktande vid kommande löneförhandlingar och att regler därvid tillskapas, som undanröjer det förhållandet, att värnpliktig under militärtjänst till följd av familjebidrag kan komma att åtnjuta sammantaget högre inkomst än eljest. Det må dock erinras om att då det gäller värnpliktiga, som gör sin första tjänstgöring, det stora flertalet icke lär få behålla något av sin civila lön. Statens tjänstemän har t. ex. först det år de fyller 23 år möjlighet att under vissa förutsättningar behålla viss del av lönen (B-avdrag) vid värnpliktstjänstgöring. Under repetitionsövningar är det vanligare att en del av den civila lönen bibehålles även om det då endast rör sig om en tjänstgöringsperiod på omkring en månad. För krigs- och beredskapsförhållanden kan måhända särskilda föreskrifter bli erforderliga. Utredningen återkommer till denna fråga under sitt fortsatta arbete».

Några förslag till normer för behovsprövningen i de fall sådan skall ske enligt utredningens förslag avges inte. Att märka är att enligt utredningens förslag familjebidrag till hustru utan bidragsberättigat barn endast kan utgå efter behovsprövning.

I konsekvens med utredningens ståndpunktstagande till behovsprövningen förutsättes näringsbidrag för upprätthållande av rörelse kunna utgå jämsides med familjepenning och bostadsbidrag, varvid hänsyn dock skulle tagas till vad som utgår i familjepenning eller bostadsbidrag.

Nuvarande regler för *förlängt familjebidrag* föreslås oförändrade. Då utredningen finner starka skäl tala för att staten i olika avseenden underlättar för den värnpliktige och hans familj att efter tjänstgöringstidens slut återgå till levnadsförhållandena före tjänstgöringen, föreslår utredningen dessutom, att familjepenning alltid skall utgå till och med utgången av den kalendervecka, under vilken tjänstgöringen upphört, i de fall då tjänstgöringen varat minst 45 dagar. Som motivering för förslaget anför utredningen vidare att dess förslag om utryckningsbidrag icke vunnit statsmakternas bifall (jfr prop. 1958:110, s. 334).

I fråga om *familjepennings storlek* påpekar utredningen, att bidragen under senare år — utan att från början ha satts i bestämd relation till livsmedelskostnaderna — förhöjts i ungefärlig proportion till stegringen av nämnda kostnader. Utredningen för sin del är av den uppfattningen, att familjepeningen bör vara så tilltagen, att den icke endast täcker skäligen kostnader för mat och dryck utan också i rimlig omfattning sådana utgifter som för kläder och skor, för personlig hygien, för lyse, för förenings- och försäkringsavgifter m.m. Enligt vissa undersökningar utredningen företagit rörande konsumtionsförhållandena inom olika kategorier av hushåll i landet har utredningen funnit, att nuvarande familjepenningsbelopp bör uppräknas med 20 procent, för att de skall förslå till en måttlig konsumtion av sådana varor och tjänster, vartill hänsyn i förevarande sammanhang skäligen bör tagas. Utredningen räknar i sitt förslag även med att de nuvarande familjepenningsbeloppen uppräknas med 20 procent.

I fråga om *bostadsbidraget* föreslås bl. a. den ändringen att bidraget för den som fullgör första tjänstgöring skall vara maximerat till högst nio kronor för dag. Beträffande *näringsbidragens belopp* och beträffande *sjukbidrag* anses skäl till ändring ej föreligga. *Begravningsbidragen* slutligen föreslås höjda till 600 kronor för hustru och 300 kronor för barn och adoptivbarn.

Utredningen förutsätter, att bidragen alltjämt skall vara beskattningsbara.

Några ändringar i nuvarande *administration* förutsättes icke. Tillsynsmyndighetens befattning med familjebidragsärenden anses dock böra få en något annan karaktär än för närvarande. Utredningen föreslår nämligen, att tillsynsmyndighetens medgivande för utgivande av familjebidrag ej längre skall behöva inhämtas. Enligt utredningens uppfattning har nämligen familjebidragsnämnderna numera vunnit en sådan erfarenhet och stadga, att de bör kunna betros med att själva besluta i de fall, där tillstånd av tillsynsmyndigheten nu erfordras. Utredningen anser, att ett avförande av till-

ståndsinstitutet ur familjebidragssystemet är ägnat att väsentligt förenkla systemet och att avsevärt förkorta berörda ärendens behandlingstid.

I fråga om *familjebidragens bestridande* förutsättes staten helt skola bestrida kostnaderna för familjepenning och bostadsbidrag till familj i trängre mening. I samtliga övriga fall och beträffande samtliga övriga bidragsformer anses kommun böra bidra med 20 % av utgivet belopp.

Beträffande *hemortslön* intager utredningen den ståndpunkten, att bestämmelserna icke bör vara intagna i en förordning om familjebidrag. I den mån regler om förmåner av ifrågavarande slag allttjämt anses behövliga, bör föreskrifterna enligt utredningens mening närmast ha sin plats i krigsavlöningsreglementet eller annan för avlöning under beredskap och krig avsedd författning.

Ett genomförande av utredningens förslag bedömes medföra relativt betydande *kostnadsökningar*. Vid oförändrat antal tjänstgöringsdagar och oförändrad sammansättning av värnpliktskontingenten beräknas sålunda förslagen om att familjepenning och bostadsbidrag i viss omfattning skall utgå utan behovsprövning samt om ändrade grunder för familjebidragskostnadernas bestridande öka medelsbehovet med omkring 5 miljoner kronor. Härtill kommer kostnaderna för av utredningen föreslagen höjning av familjepennings maximibelopp. Dessa kostnader uppskattas av utredningen under angivna förutsättningar till omkring 5,5 miljoner kronor. Övriga förslag synes enligt utredningen icke vara av sådan beskaffenhet att de nämnvärt kan påverka kostnadsberäkningarna. Vid ett genomförande av föreliggande förslag räknar utredningen sålunda med en ökning av statens utgifter för familjebidrag med omkring 10,5 miljoner kronor per år.

Yttranden

De myndigheter och organisationer som yttrat sig över det framlagda förslaget har i flertalet fall intagit en kritisk inställning till detta och flera har ifrågasatt om det utan viss översyn och omarbetning kan läggas till grund för en ny familjebidragsförordning. I fråga om de olika punkterna i utredningens förslag har i huvudsak följande anförts.

Överbefälhavaren och försvarets civilförvaltning anför, att förhållandena under krig kan väntas bli så olikartade förhållandena i fred, att tillämpningen av förordningen svårligen kan genomföras under krigsförhållanden. I stället torde under krig familjehjälpen få bedrivas enligt mera schablonmässiga normer. *Sveriges förenade studentkårer* framhåller likaså, att bestämmelserna för familjehjälp under krig måste vara enklare utformade än de som avses tillämpas i fredstid. *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* ifrågasätter, om den föreslagna förordningen kan ligga till grund för bestämmelser om familjeförsörjningen under krig. Enligt förbundet måste under krigstid en myndighet på den bidragsberättigades uppehålls-ort utbetala bidragen i stället för som i fredstid familjebidragsnämnden

i hemortskommunen. Överhuvud erfordras enligt förbundet en långtgående samordning mellan olika bidragstyper. *Försvarets socialbyrå* och *försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd* anser sig ej ha möjlighet att bedöma förslaget i denna del innan förslag till särbestämmelser för beredskap och krig framlagts.

Beträffande förslaget om slopande av den normerade behovsprövningen biträder *kammarrätten* för sin del grundtanken att värnpliktig med försörjningsplikt mot hustru och barn utan behovsprövning skall tillerkännas ett familjebidrag så avpassat att det kan beräknas täcka familjens oundgängliga levnadskostnader under inkallelsetiden. *Tjänstemännens centralorganisation* tillstyrker förslaget i denna del. Ett genomförande härav anses medföra vidgade möjligheter för arbetsmarknadens parter att nå överenskommelse om samordning mellan familjebidragen och lönebidragen under militärtjänstgöring. *Folkpartiets ungdomsförbund* och *riksförbundet landsbygdens folk* tillstyrker likaså förslaget. *Sveriges akademikers centralorganisation* önskar en mera radikal omläggning av familjebidragssystemet — enligt den s. k. inkomstbortfallsprincipen — än den utredningen föreslår. Slopandet av den normerade behovsprövningen finner organisationen dock vara ett framsteg. *Landskommunernas förbund* finner förslaget godtagbart, då det medför en förenkling av administrationen för kommunerna. Då förslaget ur andra synpunkter inger betänkligheter, ifrågasätter förbundet dock om det ej ur rättvisesynpunkt måste anses förkastligt att vissa grupper av värnpliktiga, d. v. s. sådana som under militärtjänstgöring bibehåller del av lön från civilt arbete, kan bli överkompenserade om behovsprövningen slopas. *Försvarets socialbyrå* anser däremot, att gällande regler i huvudsak är ändamålsenliga och relativt enkla att tillämpa. *Länsstyrelserna i Malmöhus* och *Gotlands län* samt *överståthållarämbetet* anför liknande synpunkter eller ifrågasätter om förslaget innebär en förenkling. Av samma skäl avstyrker *arbetsgivareföreningen* och *stadsförbundet*. Arbetsgivareföreningen påpekar även, att lönefrågan under militärtjänstgöring aldrig varit föremål för förhandlingar. *Försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd* anser, att en förenklad »standardprincip» för behovsprövning bör kunna utformas. *Länsstyrelsen i Gotlands län* anser, att familjebidragens karaktär av understöd aldrig kan ändras. *Sveriges förenade studentkårer* anför, att så länge samhället ej helt kan lämna kompensation för militärtjänstgöring, nuvarande system för familjebidrag är bättre än det av utredningen föreslagna. *Länsstyrelserna i Stockholms* och *i Göteborgs och Bohus län* samt *lantbruksförbundet* anser sig ej kunna tillstyrka förslaget bland annat med hänsyn till de ökade kostnader det skulle medföra. *Försvarets civilförvaltning* anser, att frågan ytterligare bör övervägas i all synnerhet med hänsyn till de ökade kostnaderna.

Utredningens förslag att familjebidrag efter minst 45 dagars tjänstgöring skall fortsätta att utgå till och med utgången av den kalendervecka tjänst-

göringen upphör tillstyrkes eller lämnas utan erinran av *socialstyrelsen*, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, *landsorganisationen* och *folkpartiets ungdomsförbund*. *Överbefälhavaren*, *försvarets civilförvaltning*, *försvarets socialbyrå*, *kammarrätten*, *länsstyrelsen i Stockholms län* och *stadsförbundet* biträder likaså tanken på en obligatorisk förlängning av familjebidraget men anser, att bidraget bör utgå för ett bestämt, för alla lika antal dagar. Tre—sju dagar föreslås. *Försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd* tillstyrker förslaget men anser, att fem dagars förlängning bör vara minimum. *Arbetsmarknadsstyrelsen* anser, att om särskilda skäl föreligger bör bidrag kunna utgå intill 60 dagar efter tjänstgöringens upphörande. *Sveriges förenade studentkårer* är av den mening att det föreslagna systemet medför alltför stor slumpmässighet. *Studentkårerna* föreslår i stället att om särskilda skäl föreligger och om tjänstgöringsperioden varat mer än fyra månader skall bidrag kunna utgå en månad efter tjänstgöringens slut. *Socialdemokratiska ungdomsförbundet* föreslår, att familjepening normalt skall utgå tjugo dagar efter tjänstgöringens slut, om tjänstgöringsperioden vid inkallelsen var avsedd att pågå minst tre månader, och att denna anordning kombineras med generellt utgående utryckningsbidrag. *Statskontoret* kan ej tillstyrka förslaget med motivering, att statsmakterna tidigare ej accepterat utredningens förslag om utryckningsbidrag till värnpliktiga. *Länsstyrelsen i Uppsala län* avvisar även förslaget. *Arbetsgivareföreningen* anför, att förslaget innebär ett alltför slumpmässigt system och ifrågasätter om obligatoriskt förlängd familjepening alls bör ifrågakomma.

I anslutning till förslaget att näringsbidrag för upprätthållande av rörelse skall kunna utgå jämsides med familjepening och bostadsbidrag anför *försvarets socialbyrå*, att det för familjebidragssystemet enligt byråns uppfattning är likgiltigt om erforderligt bidrag utgår för att hålla rörelse i gång under militärtjänstgöring eller för att möjliggöra densammas återupptagande efter sådan tjänstgörings slut. Enligt byrån behövs därför ej två former av näringsbidrag. Då förslaget kan tänkas medföra överkompensation för vissa grupper — familjepening och bostadsbidrag föreslås delvis utgå utan behovsprövning — anser sig byrån även av den anledningen ej kunna biträda förslaget. *Försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd* avstyrker likaså. *Statskontoret* finner ej förslaget innebära en förenkling. Enligt ämbetsverket är behovet av näringsbidrag avhängigt av frågan om villkoren för erhållande av värnpliktslån. *Arbetsgivareföreningen* anser, att, i den mån rörelseidkare bör få en förbättrad ställning, detta bör ske genom ett generösare medgivande av näringsbidrag. *Överbefälhavaren* och *försvarets civilförvaltning* delar utredningens uppfattning, att näringsbidrag skall kunna utgå jämsides med familjepening och bostadsbidrag och under hänsynstagande till eventuellt utgående sådana förmåner. *Arbetsmarknadsstyrelsen*, *tjänstemännens centralorganisation*, *folkpartiets ungdomsförbund* och *hantverks- och småindustriorganisationen* ställer sig positiva till förslaget i denna del eller lämnar det utan erinran.

I fråga om avskaffande av försvarets socialbyrås tillståndsgivande verksamhet ifrågasätter *försvarets socialbyrå* om administrativ förenkling eller tidsvinst kommer att uppnås om medgivandeärendena slopas. Enligt byråns mening kommer i stället länsstyrelsernas befattning med familjebidragsärendena att öka. Möjlighet att göra socialbyrån till besvärmyndighet synes även föreligga. *Länsstyrelserna i Stockholms och Gotlands län* anser, att nuvarande system bör bestå. För att vinna en mera enhetlig tillämpning av bestämmelserna är det nämligen önskvärt att vissa mera kvalificerade ärendesgrupper underställs tillsynsmyndighetens prövning. *Stadsförbundet* är inte övertygat om lämpligheten att generellt avföra tillståndsinstitutet ur familjebidragssystemet. *Lantbruksförbundet* avstyrker likaså ett slopande av kravet på medgivande i vissa ärenden. *Länsstyrelsen i Uppsala län* tillstyrker däremot förslaget i denna del. Tillsynsmyndigheten skall dock utfärda anvisningar för familjebidragsnämndernas verksamhet. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* lämnar förslaget utan erinran. *Överbefälhavaren* och *socialdemokratiska ungdomsförbundet*, vilka synes biträda förslaget att regler om medgivandeärendena numera ej erfordras, anser dock, att det bör prövas om ej tillsynsmyndigheten kan bli besvärmyndighet. Enligt ungdomsförbundet skulle härigenom den administrativa verksamheten ytterligare vinna i effektivitet.

Beträffande kostnadsfördelningen mellan stat och kommun anser *statskontoret*, att nuvarande regler är lämpliga. Någon kostnadsövervältning från kommun till stat får ej ske. Ämbetsverket biträder dock förslaget om mera enhetliga fördelningsnormer för de olika bidragen. *Försvarets socialbyrå* samt *länsstyrelserna i Uppsala, Malmöhus och Göteborgs och Bohus län* tillstyrker en förenkling eller lämnar förslaget utan erinran. *Landskommunernas förbund* lämnar förslaget utan erinran förutsatt att utredningens förslag även i övrigt genomföres. *Riksförbundet landsbygdens folk* föreslår, att statsbidrag helt skall utgå för familjepening och bostadsbidrag till familj i trängre mening. I samtliga övriga fall och beträffande samtliga övriga bidragsformer föreslår riksförbundet, att statsbidrag skall utgå med 90 procent av totalkostnaderna.

I fråga om utredningens förslag till höjd familjepening anser *överbefälhavaren*, att höjningen är väl motiverad och att den bör genomföras utan dröjsmål. Kostnadsökningen måste dock enligt överbefälhavaren bestriidas av medel anvisade utanför de enligt 1958 års försvarsbeslut angivna kostnadsramarna. *Socialstyrelsen* finner enligt vissa inom styrelsen gjorda beräkningar en höjning med 25 procent av bidragsbeloppen nödvändig för att uppnå den angivna kostnadstäckningen. *Landsorganisationen* tillstyrker en höjning av beloppen med hänsyn till att nuvarande belopp synes för snävt tilltagna för att medge ett någorlunda tillfredsställande bottenkydd. *Socialdemokratiska ungdomsförbundet* föreslår på samma grunder en kraftigare höjning än utredningen föreslagit. *Tjänstemännens centralorganisa-*

tion tillstyrker förslaget med hänsyn till standard- och levnadskostnadsutvecklingen. *Försvarets socialbyrå, försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Uppsala, Malmöhus, Göteborgs och Bohus och Norrbottens län samt statstjänstemännens riksförbund* tillstyrker likaså en höjning av beloppen. *Försvarets civilförvaltning* avstyrker däremot den föreslagna höjningen med hänsyn dels till att denna ej är motiverad av några höjda livsmedelspriser, dels till det statsfinansiella läget. *Statskontoret* avstyrker likaså. *Landskommunernas förbund* finner föreslagen höjning i och för sig rimlig. Då höjning nyligen genomförts ifrågasätter förbundet dock om ytterligare höjning ej bör anstå för närvarande. *Arbetsgivareföreningen och högerns ungdomsförbund* avstyrker med hänsyn till att utvecklingen sedan senaste höjningen ej motiverar ytterligare höjning. *Länsstyrelsen i Gotlands län* avstyrker höjning under förutsättning att bidragen blir skattefria.

Landskommunernas förbund, riksförbundet landsbygdens folk och hantverks- och småindustriorganisationen framhåller som sin mening att näringsbidragen bör uppräknas.

Beträffande frågan om familjebidragen bör vara beskattningsbara anser *stadsförbundet* i likhet med utredningen att bidragen även i fortsättningen bör vara beskattade. Förbundet synes då utgå ifrån att behovsprövningen delvis försvinner på sätt utredningen föreslagit. *Folkpartiets ungdomsförbund* är likaså av åsikten att ett system enligt »löneprincipen» medför skatteplikt. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser att bidragen ej bör åtnjuta skattefrihet med hänsyn till den föreslagna uppräknningen av bidragen. *Landsorganisationen* är av den meningen att om behovsprövningen kvarstår frågan om beskattningen bör omprövas. *Högerns ungdomsförbund* ifrågasätter om ej skattefrihet är att föredraga framför en höjning av beloppen. *Försvarets socialbyrå, länsstyrelserna i Gotlands och Norrbottens län samt statstjänstemännens riksförbund* anser att frågan om skattefrihet ytterligare bör övervägas. *Sveriges förenade studentkårer* betraktar familjebidragen som en social förmån som bör vara skattefria. *Överbefälhavaren, försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd* och *socialdemokratiska ungdomsförbundet* anser likaså att bidragen ej bör beskattas.

I förevarande sammanhang bör jämväl anmälas en av 1958 års *besparingsutredning* (betänkande den 6 aug. 1959) upptagen fråga om förskott av familjebidragkostnaderna. — Kommun är för närvarande berättigad att av statsverket erhålla förskott å statsbidrag för familjebidragen. Sådant förskott utbetalas av länsstyrelserna med anlitan av förevarande anslag efter ansökan av familjebidragsnämnd. Besparingsutredningen har ansett det böra prövas om inte kommunerna skulle kunna förskotta de inte alltför avsevärda belopp det under normala förhållanden rör sig om. Avskaffandet av förskottsystemet skulle enligt besparingsutredningens upp-

fattning föra med sig betydande förenklingar i bokförings- och redovisningshänseende.

Av remissmyndigheterna tillstyrker bl. a. *försvarets civilförvaltning* besparingsutredningens förslag under det att bl. a. *försvarets socialbyrå* inte anser sig böra biträda detsamma.

Departementschefen

Det nuvarande familjebidragssystemet är reglerat i familjebidragsförordningen och familjebidragskungörelsen, båda av år 1946, med däri sedermera vidtagna ändringar. I det föregående har lämnats en redogörelse över värnpliktsavlöningsutredningens förslag till ny familjebidragsförordning. Sammanfattningsvis innebär detta förslag i sina huvuddrag följande. Bestämmelserna avses i princip skola tillämpas såväl i fred som under krigs- och beredskapstillstånd. Den nuvarande administrationen av familjebidragen bibehålles oförändrad, dock att sådant medgivande av tillsynsmyndigheten som nu i vissa fall erfordras för utgivande av familjebidrag icke längre föreskrives. Nuvarande bestämmelser för erhållande av statsbidrag för vad kommun utgivit i familjebidrag föreslås ändrade. Staten förutsättes helt skola bestrida kostnaderna för familjepenning och bostadsbidrag till familjemedlemmar i trängre mening. I samtliga övriga fall och beträffande samtliga övriga bidragsformer förutsättes kommun böra bidraga med tjugo procent av kostnaderna. Den föreslagna förordningen avses bli tillämplig på samma personalkategorier som den nu gällande. Nuvarande bidragsformer förutsättes skola bibehållas. Den s. k. normerade behovsprövningen föreslås slopad. För familjemedlemmar i den trängre kretsen avses familjepenning och bostadsbidrag sålunda utgå utan behovsprövning. Enligt förslaget skall vidare, om tjänstgöringen varar minst 45 dagar, familjepenning obligatoriskt utgå till utgången av den kalendervecka varunder tjänstgöringen upphört. Familjepenningens belopp förutsättes vidare höjda med tjugo procent med hänsyn till den allmänna standardhöjningen. Begravningsbidragen, som skulle utgå utan behovsprövning, föreslås slutligen höjda till 600 respektive 300 kronor.

Vid remissbehandlingen har flertalet myndigheter och organisationer intagit en kritisk inställning till förslaget och flera har ifrågasatt om det utan viss översyn och omarbetning kan läggas till grund för en ny förordning.

För egen del anser jag icke att utredningens förslag kan tjäna som underlag för en allmän revision av familjebidragssystemet i fred och krig. Förhållandena i krig torde enligt mitt förmenande fordra ett betydligt förenklat förfaringssätt och en radikal samordning av olika former av hjälpåtgärder. Frågan bör alltså övervägas ytterligare. Däremot har jag inte funnit något hinder mot att en begränsad revision av familjebidragssystemet i fred företages och jag anser, att en sådan bör ske med utgångspunkt i utredningens förslag.

Jag räknar icke med att principiella ändringar vidtages i nuvarande regler om behovsprövning. Familjepenning och bostadsbidrag till den trängre kretsen av familjemedlemmar förutsätter jag alltså även i fortsättningen skola utgå efter s. k. normerad behovsprövning. Jag räknar följaktligen även med att näringsbidrag för upprätthållande av rörelse i fortsättningen — liksom för närvarande — icke skall kunna utgå jämsides med familjepenning och bostadsbidrag. Jag anser mig dock böra föreslå, att bestämmelserna i 14 § familjebidragskungörelsen om normerad behovsprövning ändras i viss utsträckning (jfr sid. 10). Förslaget innebär, att för den s. k. normerade behovsprövningen beträffande hustrus arbetsinkomst kommer att gälla följande. Överstiger hustruns arbetsinkomst 1 200 kronor i månaden, utgör en fjärdedel av inkomsten avdragsfritt belopp, medan hälften av återstoden avdrages från familjepenning enligt 7 § 1 mom. första stycket eller bostadsbidrag enligt 12 § 1 mom. första stycket familjebidragsförordningen. Har hustrun lägre inkomst utgör det avdragsfria beloppet 300 kronor. Hälften av återstoden avdrages från familjebidraget. Stadgandet i 14 § familjebidragskungörelsen har sedan dess införande 1952 varit oförändrat. Beloppen enligt 6 § familjebidragsförordningen utgick då för de olika kategorierna med 4 kronor 60 öre, 2 kronor 70 öre och 1 krona 85 öre. Med hänsyn till de höjningar av beloppen som därefter företagits och nu föreslås skola företagas anser jag skäligt att det avdragsfria beloppet höjes.

Jag förutsätter, att gällande regler för förlängt familjebidrag tills vidare bibehålles oförändrade. Beträffande utredningens förslag att familjepeningen obligatoriskt skall utgå till och med utgången av den kalendervecka tjänstgöringen upphört i de fall då tjänstgöringen varat minst 45 dagar, vill jag erinra om att en av 1954 års befälsutredning ifrågasatt omläggning av de värnpliktigas in- och uttryckningstider — innebärande att inryckning sker i början av vecka och uttryckning i slutet av vecka — för närvarande är under beredning inom försvarsdepartementet.

Under senare år har familjepennings belopp höjts i ungefärlig proportion till stegringen av livsmedelskostnaderna. Den senaste höjningen vidtogs från och med den 1 september 1958. Efter den tidpunkten har livsmedelspriserna stigit endast obetydligt. Med hänsyn härtill och till att utvecklingen i vad gäller livsmedelspriserna ter sig osäker räknar jag för närvarande icke med att familjepennings belopp höjes på grund av levnadskostnadsutvecklingen. Däremot biträder jag den av värnpliktsavlöningsutredningen framförda tanken att familjepeningen bör uppräknas med utgångspunkt från den allmänna standardförbättringen i landet. Med hänsyn till avvägningen mellan andra utgiftsändamål inom fjärde huvudtiteln anser jag mig emellertid inte böra räkna med en större höjning av familjepennings belopp än med cirka tio procent. Maximibeloppen för de olika kategorierna av familjemedlemmar, vilka nu uppgå till sex kronor, tre kro-

nor 60 öre och två kronor 40 öre för dag, föreslås skola höjas till sex kronor 60 öre, tre kronor 95 öre och två kronor 65 öre för dag.

Jag föreslår vidare höjning av begravningsbidragen från 500 respektive 250 kronor till 600 respektive 300 kronor. Begravningsbidrag kan nu utgå endast till värnpliktig, som åtnjuter familjepenning för familjen i trängre mening eller som åtnjuter näringsbidrag. Jag anser det skäligt att begravningsbidrag skall kunna utgå för samma kategori familjemedlemmar även till annan värnpliktig, som kan anses vara i behov av sådant bidrag. Ett dödsfall inom familjen kan ställa t. ex. en värnpliktig, vars hustru haft sådan arbetsinkomst att familjebidrag ej kunnat utgå, inför plötsligt behov av bidrag till de med begravningen förenade utgifterna.

Jag föreslår icke några ändringar i sättet för familjebidragens administrerande. Därest försvarets socialbyrå i enlighet med vad jag avser att föreslå (statsverkspropositionen, bilaga 6) indrages och byråns arbetsuppgifter i huvudsak överföres till försvarets civilförvaltning, bör civilförvaltningen bli tillsynsmyndighet. Med hänsyn till vad vissa remissmyndigheter ifrågasatt om att förenklat förfarande skulle ernås, om tillsynsmyndighetens medgivande i vissa fall för utgivande av familjebidrag ej längre skall erfordras, vill jag förklara att jag inte räknar med några principiella ändringar i tillsynsmyndighetens befattning med familjebidragsärendena. Enligt min mening bör dock tillsynsmyndigheten få befogenhet att medgiva, att familjebidragsnämnd må besluta i s. k. medgivandeärenden utan att höra tillsynsmyndigheten i varje särskilt fall.

Jag föreslår vidare, att reglerna om familjebidragsnämnd i förevarande sammanhang anpassas till den nya kommunallagstiftningen. Vissa mindre ändringar av formell natur föreslås även. Jag hänvisar i dessa avseenden till specialmotiveringen.

För närvarande bestrider staten helt kostnaderna för familjepenning till den trängre kretsen familjemedlemmar och för begravningsbidrag, med 80 procent kostnaderna för familjepenning i övrigt, näringsbidrag för nedlagd rörelse och sjukbidrag, med 90 procent för bostadsbidrag och med 95 procent för näringsbidrag för upprätthållande av rörelse. Totalt sett ersätter staten för närvarande omkring 95 procent av alla kostnader för familjebidrag. I likhet med utredningen anser jag att reglerna för familjebidragens bestridande bör förenklas. Någon procentuell genomsnittlig ökning för staten i fråga om de delvis bidragsberättigade kostnaderna — vilket utredningens förslag torde innebära — bör emellertid enligt min mening inte äga rum i detta sammanhang. För egen del föreslår jag därför att staten liksom nu helt skall bestrida kostnaderna för familjepenning till familj i trängre mening och för begravningsbidrag men att för kostnaderna i övrigt statsbidrag skall utgå med 88 procent. Enligt mina beräkningar torde detta innebära att statens kostnader relativt sett blir oförändrade liksom den totala kommunandelen. För budgetåret 1958/59 utgick statsbidrag för ifrå-

gavarande kostnader med 88,21 procent. För de enskilda kommunerna kan det däremot bli smärre kostnadsförskjutningar beroende på befolkningsstruktur m.m.

Jag ansluter mig till utredningens principiella uppfattning att bestämmelserna om hemortslön ej bör vara intagna i familjebidragsförordningen. Utan ytterligare överväganden anser jag emellertid att någon ändring för närvarande icke bör vidtagas härutinnan.

Jag anser mig icke böra biträda besparingsutredningens förslag att kommuns rätt att av statsverket erhålla förskott å statsbidrag för familjebidragen skall avskaffas. De besvär som orsakas för de administrativa myndigheterna kan icke anses särskilt betydande.

I gällande familjebidragsförfattningar finnes icke något stadgande rörande ersättning för sådan oriktig utbetalning av familjebidrag, som föranletts av felaktigt förfarande av militär myndighet m.m. Hittills på området meddelade föreskrifter har grundats på särskilt beslut av Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande (jfr prop. 1947: 309). Det synes mig ändamålsenligt att en föreskrift härom intages i familjebidragsförordningen. Rörande utformningen får jag hänvisa till specialmotiveringen.

Det föreslås att ändringarna i förordningen skall gälla från och med den 1 juli 1960.

Kostnadsökningen med anledning av de föreslagna ändringarna beräknas för budgetåret 1960/61 uppgå till drygt 2 000 000 kronor.

Specialmotivering

I enlighet med de riktlinjer, som uppdragits i det föregående, har inom försvarsdepartementet upprättats förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen. Rörande de särskilda stadgandena torde utöver vad tidigare anförts böra nämnas följande.

19 §.

Som tidigare nämnts föreslås att begravningsbidrag icke, såsom nu är fallet, endast skall kunna utgå till värnpliktig, som uppbar familjepening för familjemedlem eller åtnjuter näringsbidrag, utan skall kunna utgå jämväl till annan värnpliktig, som kan anses i behov av sådant bidrag. Prövningen härav har lagts hos vederbörande familjebidragsnämnd. Några generella regler för behovsprövningen har icke uppställts utan bidrag får utgå i sådana fall, där familjebidragsnämnden finner att begravningsbidrag skäligen bör utgå. Begravningsbidrag utgick för budgetåret 1958/59 med sammanlagt 1 750 kronor. Begravningsbidrag ersättes för närvarande av statsmedel med 100 procent. I de fall då begravningsbidrag skulle utgå till värnpliktig, som icke uppbar familjepening eller åtnjuter näringsbidrag, borde rätteligen vederbörande kommun bidraga med någon del av

utgivet bidrag. Med hänsyn till att statsverkets kostnader för ifrågavarande slag av bidrag blir förhållandevis obetydliga och till att enhetliga bestämmelser bör gälla rörande alla begravningsbidrag, torde statsbidrag med 100 procent böra utgå även för dessa begravningsbidrag.

21 §.

Den föreslagna ändringen i 3 mom. är huvudsakligen av formell natur. Förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor har upphört att gälla från och med den 1 september 1957, då förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor trädde i kraft.

23—26 §§.

I värnpliktsavlöningsutredningens förslag till familjebidragsförordning var nuvarande bestämmelser i 23—26 §§ om familjebidragsnämnds organisation och arbetsformer oförändrade intagna i 14—17 §§.

I remissyttranden erinrade *svenska stadsförbundet* och *svenska landskommunernas förbund*, att utredningen upptagit nuvarande bestämmelser om familjebidragsnämnds organisation och arbetsformer och icke anpassat dessa till bestämmelserna i kommunallagen.

Jag ansluter mig till stadsförbundets och landskommunernas förbunds uppfattning att bestämmelserna om familjebidragsnämnd bör anpassas till bestämmelserna i kommunallagen. Den rekommendation, som uttalades såväl i propositionen nr 210/1953 med förslag till ny kommunallag som av riksdagen vid behandlingen av samma proposition, innebärande att de organisatoriska bestämmelserna i speciallagstiftningen icke onödigtvis skulle avvika från kommunallagens motsvarande bestämmelser, bör iakttagas.

De i 24—26 §§ i propositionen upptagna stadgandena om familjebidragsnämnd har utformats i enlighet med vad som föreslagits rörande civilförsvarsnämnd i propositionen nr 5/1960 med förslag till ny civilförsvarslag.

Bestämmelserna i 24 § om särskild familjebidragsnämnd innebär några ändringar i förhållande till nuvarande bestämmelser. För närvarande gäller att särskild familjebidragsnämnd skall bestå av tre eller fem ledamöter. I socialhjälpslagen, nykterhetsvårdslagen, kommunalförbundslagen och hälsovårdsstadgan — liksom i förslaget till civilförsvarslag — finnes bestämmelser om att ledamöter i respektive styrelser eller nämnder skall vara minst fem; i skolstyrelselagen stadgas minst sju ledamöter. För att ernå såvitt möjligt enhetliga bestämmelser och då en nämnd om tre ledamöter synes väl liten i de nuvarande storkommunerna föreslås, att särskild familjebidragsnämnd skall bestå av minst fem ledamöter. En följd härav är att särskilda beslutföreskrifter kan undvaras i familjebidragsförordningen.

Nuvarande stadgande i 24 § 1 mom. att vid val av ledamöter eller supple-

anter i särskild familjebidragsnämnd skall tillses att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område blir företrädd inom nämnden torde få utgå. Man kan nämligen icke räkna med att en sådan regel generellt sett går att tillämpa vid proportionellt val. Krav på sådan erfarenhet uppställs för närvarande icke i fråga om ledamot i annan nämnd, som fungerar som familjebidragsnämnd. Man torde dock kunna förutsätta att i varje särskild familjebidragsnämnd kommer att inväljas åtminstone någon person med erfarenhet från socialvårdande verksamhet.

I nuvarande 24 § 1 mom. hänvisas till en bestämmelse i 26 § av innehåll att endera av ordföranden eller vice ordföranden i särskild familjebidragsnämnd skall vara icke krigstjänstgöringsskyldig person. Då det icke kan räknas med att ifrågavarande bestämmelse alltid kan upprätthållas föreslås att stadgandet får utgå. Det får även räknas med att bestämmelserna om familjebidragsnämnd främst få avseende vid fredsförhållanden. Påpekas må att beträffande annan nämnd, som fungerar som familjebidragsnämnd, icke finnes något sådant stadgande.

Ändringen i 23 § av begreppet kommunal myndighet till kommunalt organ är endast av formell natur.

29 §.

Första stycket föranleder icke några kommentarer utöver vad som redovisats i den allmänna motiveringen.

Till paragrafen har gjorts ett tillägg angående rätt för kommun att av statsmedel erhålla åter vad den utgivit för mycket i familjebidrag på grund av felaktigt förfarande av militär myndighet. Felaktiga uppgifter kan t. ex. ha lämnats rörande in- och utryckningsdagar. Vid hemförloving, rymning m. m. kan ha underlåtit att omedelbart göra anmälan till familjebidragsnämnden. I proposition nr 40 till 1944 års riksdag upptogs fråga om bestridande av kostnader för oriktigt utbetalade familjebidrag. Med stöd av riksdagens skrivelse nr 346 utfärdade Kungl. Maj:t i brev den 22 juni 1944 bestämmelser rörande ersättning för vissa oriktigt utbetalade familjebidrag m. m., vilka bestämmelser gällde för tiden den 1 juli 1944—den 30 september 1945. I proposition nr 309 till 1947 års riksdag (anslag till avveckling av beredskapen m. m.) upptogs bland annat fråga om statsbidrag för vissa felaktigt utbetalade familjebidrag. Sedan riksdagen i skrivelse nr 399 bland annat anmält att den godkänt av föredragande departementschefen angiven ändring i grunderna för bestridande av kostnader för oriktigt utbetalade familjebidrag m. m., utfärdade Kungl. Maj:t bestämmelser därom i brev den 30 juni 1947, vilka förklarades gälla för tiden efter den 30 september 1945 och tills vidare. Ifrågavarande bestämmelser är fortfarande i tillämpning.

Det synes lämpligt att stadgande om ersättning av statsmedel för oriktigt utbetalade familjebidrag intages i familjebidragsförordningen i anslut-

ning till bestämmelserna om statsbidrag. Bestämmelsen har utformats så att i familjebidragsförordningen anges de allmänna förutsättningar, som skall föreligga, för att kommun på villkor som Kungl. Maj:t äger fastställa skall av statsmedel erhålla åter vad den utgivit för mycket i familjebidrag. De villkor som Kungl. Maj:t skulle fastställa avser, dels att kommun skall visa sig ha vidtagit åtgärd för att av den värnpliktige återfå det för mycket utgivna beloppet, dels att kommunen överlåtitt sin rätt mot den eller de återbetalningsskyldiga till kronan samt förbundit sig att lämna erforderligt biträde vid utkrävande av kronans fordringsrätt.

35 §.

I remissyttrande har *kammarrätten* förklarat att nuvarande stadgande i 35 § första stycket vid kammarrättens handläggning av besvärsmål visat sig kunna medföra viss tvekan om besvärsrättens omfattning. Kammarrätten framlade förslag om följande ändrade lydelse av stadgandet: Talan mot beslut i ärende, som avses i denna förordning, må fullföljas av värnpliktig, vars rätt beslutet rör, samt i fråga om familjebidrag av den för vilken familjebidrag kan utgå. För barn må jämväl barnavårdsman fullfölja talan.

Jag finner — med utgångspunkt från att envar, vars rätt beröres av ett beslut, skall vara behörig att fullfölja talan mot beslutet — den av kammarrätten föreslagna lydelsen lämpligare än den nuvarande.

Bestämmelsen i förslaget har utformats i huvudsaklig överensstämmelse med kammarrättens förslag.

Det föreslagna stadgandet innebär i förhållande till nuvarande bestämmelse en utvidgning av besvärsrätten på så sätt att den, för vilken familjebidrag enligt familjebidragsförordningens bestämmelser kan utgå, alltid är behörig att fullfölja talan i familjebidragsärende. Enligt nuvarande stadgande är familjemedlem behörig att fullfölja talan endast om han av den värnpliktige angivits som betalningsmottagare.

Rätt att fullfölja talan mot beslut om familjebidrag beträffande barn tillkommer förmyndaren. Därutöver bör barnavårdsman äga rätt att fullfölja talan mot sådant beslut.

39 §.

Bestämmelserna i andra stycket föreslås ändrade i överensstämmelse med den ändrade utformningen av 35 §.

Som tidigare angivits anser jag att det icke bör göras annan ändring i bestämmelserna rörande de s. k. medgivandeärendena än att tillsynsmyndigheten skall äga meddela familjebidragsnämnd befrielse från skyldighet att inhämta medgivande från tillsynsmyndigheten. Sådan befrielse avses kunna givas generellt rörande alla slag av medgivandeärenden eller också beträffande vissa slag av sådana ärenden. Avsikten är att familjebidragsnämnder, som enligt tillsynsmyndighetens erfarenhet handlägger med-

givandeärenden på sådant sätt att inhämtande av tillsynsmyndighetens medgivande kan anses vara endast en onödig formalitet, skall kunna medgivas befrielse från angivna skyldighet. Ett dylikt medgivande kan givetvis återkallas om förhållandena ger anledning därtill.

Övergångsbestämmelser m. m.

De nya bestämmelserna föreslås som tidigare angivits skola träda i kraft den 1 juli 1960.

Bestämmelserna om särskild familjebidragsnämnd påkallar övergångsbestämmelser, varigenom familjebidragsnämndernas tjänstgöringstid bringas att löpa parallellt med andra kommunala nämnders. Sådana nämnder skall, bortsett från Stockholm, utses år 1963, varför de nya reglerna för familjebidragsnämnderna bör komma i allmän tillämpning först under detta år. För Stockholms del bör de dock gälla redan vid det val, som förrättas under hösten 1960 och som avser den familjebidragsnämnd, vilken skall tjänstgöra från och med år 1961. Någon särregel i fråga om ikraftträdande av de nya bestämmelserna är för Stockholms del med hänsyn härtill ej erforderlig i vidare mån än att det bör föreskrivas att tjänstgöringstiden för nu utsedd nämnd löper ut först med utgången av år 1960. Ikraftträdandet av de nya bestämmelserna den 1 juli 1960 medför sålunda icke i något fall, att nya nämnder måste utses omedelbart. I den mån nya val till familjebidragsnämnder skall ske under tiden till dess de nya reglerna skall tillämpas får mandattiden göras kortare än fyra år.

I fråga om kommuns rätt till gottgörelse för familjebidrag, som utgått för tid före den 1 juli 1960, skall de nuvarande bestämmelserna i 29 § första stycket gälla även efter angivna tidpunkt.

I övrigt synes de föreslagna ändringarna icke påkalla några övergångsbestämmelser.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om de ändringar i familjebidragskungörelsen den 29 mars 1946 (nr 101), som föranledes av mina här ovan framlagda förslag.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att antaga upprättat förslag till *förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99)*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ake Lindwall